ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ CARL OTTO LENZ της 9ης Δεκεμβρίου 1992 *

Κύριε Πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

Α — Εισαγωγή

1. Η αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως την οποία υπέβαλε το College van Beroep voor het Bedrijfsleven (στο εξής: College) και η οποία σήμερα πρόκειται να εξεταστεί, αφορά ορισμένες λεπτομέρειες της κοινοτικής κανονιστικής ρυθμίσεως περί των ποσοστώσεων γάλακτος. Τα κύρια χαρακτηριστικά καθώς και οι εν προκειμένω συναφείς διατυπώσεις της εν λόγω καλώς γνωστής ρυθμίσεως αναφέρονται στην έκθεση ακροατηρίου, ώστε επιθυμώ, στο πλαίσιο αυτό, να συνοψίσω μόνο τα πραγματικά περιστατικά. Στις επί μέρους εφαρμοστέες διατάξεις θα επανέλθω κατά την εξέταση του εκάστοτε προδικαστικού ερωτήματος.

2. Ο προσφεύγων της κύριας δίκης (προσφεύγων), εκμεταλλευόμενος γεωργική επιχείρηση και εγκατεστημένος στις Κάτω Χώρες, διαχειριζόταν αρχικά μια αγροτική εκμετάλλευση, την οποία είχε αυτός μισθώσει, στο Laag Zuthem. Στο πλαίσιο της εκμεταλλεύσεως αυτής, ανέλαβε από τις 17 Μαΐου 1979 έως τις 17 Μαΐου 1984 δέσμευση περί μη εμπορίας κατά την έννοια του κανονισμού (ΕΟΚ) 1078/77 [1]. Μετά τη λήξη της χρονικής αυτής περιόδου, δεν μπόρεσε να λάβει ποσότητα αναφοράς σύμφωνα με το άρθρο 2 του κανονισμού (ΕΟΚ) 857/84 [2], ακριβώς επειδή κατά το έτος 1983, το οποίο οι Κάτω Χώρες είχαν επιλέξει σε εφαρμογή της διατάξεως αυτής ως έτος αναφοράς, δεν είχε παραδώσει γάλα λόγω της προαναφερθείσας δεσμεύσεως.

3. Ολίγο καιρό αργότερα ανέκυψε το ερώτημα αν η συναφθείσα ως προς την αναφερθείσα εκμετάλλευση σύμβαση μισθώσεως, η λήξη της οποίας είχε συμφωνηθεί για τις 22 Φεβρουαρίου 1987, θα παρατεινόταν πέραν της ημερομηνίας αυτής. Σχετική αίτηση του προσφεύγοντος απορρίφθηκε από το Pachtkammer Kantongerechts Zwolle με απόφαση της 16ης Σεπτεμβρίου 1985. Η απόφαση αυτή επικυρώθηκε από το Pachtkammer του Gerechtshof Arnhem στις 7 Φεβρουαρίου 1986.

4. Κατά το τελευταίο αυτό έτος, ο προσφεύγων άρχισε εκ νέου τη γαλακτοπαραγωγή και τη συνέχισε έως τη λήξη της συμβάσεως μισθώσεως, στις 22 Φεβρουαρίου 1987.

5. Από το 1988, ο προσφεύγων μετέρχεται, από κοινού με τον γαμπρό του υπό τη μορφή εταιρίας, την εκτροφή γαλακτοφόρων

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γερμανική.

1 — Κανονισμός του Συμβουλίου της 17ης Μαΐου 1977 περί θεσπίσεως καθεστώτος πριμοδοτήσεων μη εμπορίας του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων και μετατροπής του ζωϊκού κεφαλαίου γαλακτοπαραγωγής, ΑΒΙ. L 131, σ. 1.

2 — Κανονισμός του Συμβουλίου της 31ης Μαρτίου 1984 περί γενικών κανόνων για την εφαρμογή της εισφοράς που αναφέρεται στο άρθρο 5γ του κανονισμού (ΕΟΚ) 804/68 στον τομέα του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων, ΕΕ L 90, σ. 13.

αγελάδων σε μια άλλη εκμετάλλευση, η οποία βρίσκεται στο Giethem. Εκεί, η εταιρία παρήγαγε γάλα κατά το έτος εμπορίας 1988/89.

6. Όταν στη συνέχεια με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 764/89 [3] θεσπίστηκαν διατάξεις περί της χορηγήσεως «ειδικών» ποσοτήτων αναφοράς στους εκμεταλλευομένους γεωργική επιχείρηση αγρότες-SLOM [4], οι οποίοι, βάσει των δεσμεύσεων σύμφωνα με τον κανονισμό 1078/77, δεν παρέδωσαν γάλα κατά τη διάρκεια του εκάστοτε έτους αναφοράς, ζήτησε και ο προσφεύγων να του χορηγηθεί αυτή η ποσότητα αναφοράς.

7. Μετά την απόρριψη της αιτήσεως αυτής εκ μέρους του καθού της κύριας δίκης και την άνευ αποτελέσματος ένσταση, ο προσφεύγων προσέφυγε στο College. Το δικαστήριο αυτό υπέβαλε στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, με Διάταξη της 7ης Μαρτίου 1991, τρία προδικαστικά ερωτήματα, τα οποία αφορούν το κύρος διατάξεως (περιλαμβανομένης σε έναν κανονισμό εκτελέσεως της Επιτροπής) περί της ταυτότητας της εκμεταλλεύσεως την οποία διαχειρίζεται ο προσφεύγων, τον ορισμό του όρου «παραγωγός» κατά την έννοια του κανονισμού 857/84 στην περίπτωση ενώσεων, στις οποίες ο εκμεταλλευόμενος γεωργική επιχείρηση-SLOM ανήκει ως μέλος, καθώς και, περαιτέρω, το ζήτημα αν ο εκμεταλλευόμενος γεωργική επιχείρηση-SLOM ή η ένωση δικαιούται σ' αυτή την περίπτωση την ειδική ποσότητα αναφοράς.

8. Με Διάταξη της 26ης Ιουνίου 1991, το αιτούν δικαστήριο υπέβαλε ένα ακόμη ερώτημα, δηλαδή ως προς το κύρος του άρθρου 3α, παράγραφος 5, του κανονισμού 857/84 (όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 764/89), το οποίο ρυθμίζει την κατάργηση ή την επιστροφή της πρόσθετης εισφοράς για εκείνες τις ποσότητες που παρήχθησαν πριν από την έκτη περίοδο εφαρμογής της ρυθμίσεως (επομένως, πριν από την 1η Απριλίου 1989).

Β — Η γνώμη μου επί της υποθέσεως

Επί του πρώτου ερωτήματος

9. Το πρώτο ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου αφορά διάταξη την οποία η Επιτροπή, μετά την έκδοση του κανονισμού 764/89, προσέθεσε [5] στον κανονισμό 1546/88 «σχετικά με τον καθορισμό των λεπτομερειών εφαρμογής της συμπληρωματικής εισφοράς που αναφέρεται στο άρθρο 5γ του κανονισμού (ΕΟΚ) 804/68» ως άρθρο 3α [6], και την οποία εμείς γνωρίζουμε από τις υποθέσεις Maier [7] και O'Brien [8]. Ας μου επιτραπεί να αναφέρω ακόμη μια φορά την εν

3 — Κανονισμός του Συμβουλίου της 20ής Μαρτίου 1989 για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 857/84 περί γενικών κανόνων για την εφαρμογή της εισφοράς που αναφέρεται στο άρθρο 5γ του κανονισμού (ΕΟΚ) 804/68 στον τομέα του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων, ΕΕ L 84, σ. 2.

4 — Η σύντμηση αυτή σημαίνει: Staking van de Levering van melk en zuivelprodukten en Omschakeling van het Melkveebestand (δέσμευση περί μη παραδόσεως γάλακτος και γαλακτοκομικών προϊόντων και μετατροπής του ζωικού κεφαλαίου γαλακτοπαραγωγής).

5 — Δηλαδή, με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1033/89, της 20ής Απριλίου 1989, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 1546/88 για τον καθορισμό των λεπτομερειών εφαρμογής της συμπληρωματικής εισφοράς που αναφέρεται στο άρθρο 5γ του κανονισμού (ΕΟΚ) 804/68 του Συμβουλίου, ΕΕ L 110, σ. 27.

6 — Κανονισμός της 3ης Ιουνίου 1988, ΕΕ L 139, σ. 12.

7 — Απόφαση της 9ης Ιουλίου 1992 στην υπόθεση C-236/90, Maier (Συλλογή 1992, σ. I-4483).

8 — Απόφαση της 3ης Δεκεμβρίου 1992 στην υπόθεση C-86/90, O'Brien (Συλλογή 1992, σ. I-6251).

προκειμένω συναφή παράγραφο 1, πρώτο εδάφιο, υπογραμμίζοντας το επίδικο χωρίον:

«Η αίτηση που αναφέρεται στο άρθρο 3α, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΟΚ) 857/84 υποβάλλεται από τον ενδιαφερόμενο παραγωγό στην αρμόδια αρχή που ορίζεται από το κράτος μέλος σύμφωνα με λεπτομέρειες που καθορίζονται από αυτό, και με τον όρο ότι ο παραγωγός *μπορεί να αποδείξει ότι διαχειρίζεται ακόμη, στο σύνολό της ή εν μέρει, την ίδια εκμετάλλευση με εκείνη που διαχειριζόταν τη στιγμή της εγκρίσεως,* που αναφέρεται στο άρθρο 5, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1391/78 της Επιτροπής [9], *της αιτήσεως για τη χορήγηση πριμοδοτήσεως.*»

10. Το εθνικό δικαστήριο ερωτά συναφώς:

«Ενόψει των αιτιολογικών σκέψεων του κανονισμού, είναι το άρθρο 3α του κανονισμού (ΕΟΚ) 1546/88 της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, όπως εισήχθη με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1033/89 της Επιτροπής, της 20ής Απριλίου 1989, ασυμβίβαστο με υπέρτερο κοινοτικό κανόνα, συγκεκριμένα με το άρθρο 3α του κανονισμού (ΕΟΚ) 857/84 του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, όπως προστέθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 764/89 του Συμβουλίου;»

11. *Ι.* Προκειμένου να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό, πρέπει καταρχάς να εξετασθεί πώς πρέπει να ερμηνεύεται η διάταξη ενόψει των ιδιαιτεροτήτων της συγκεκριμένης περιπτώσεως, ακριβέστερα, αν σ' αυτή την περίπτωση αντιτίθεται στη χορήγηση ειδικής ποσότητας αναφοράς. Η εξέταση αυτή επιβάλλεται, δεδομένου ότι οι περιλαμβανόμενοι στη Διάταξη περί παραπομπής ενδοιασμοί ως προς το κύρος της αναφερθείσας διατάξεως — δηλαδή οι αμφιβολίες του αιτούντος δικαστηρίου και του προσφεύγοντος κατά πόσον αυτή συμβιβάζεται με τον κανονισμό 857/84, καθώς και οι αμφιβολίες του προσφεύγοντος κατά πόσον αυτή συμβιβάζεται με την αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης [10] — εμφανίζονται υπό ένα άλλο φως και υπό ορισμένες περιστάσεις θα καθίσταντο άνευ αντικειμένου, αν η διάταξη αυτή δεν εμπόδιζε τη χορήγηση ειδικής ποσότητας αναφοράς.

12. Συναφώς έχω την άποψη, η οποία είναι σύμφωνη με αυτήν της Επιτροπής και αντίθετη προς αυτά που υποστήριξε η Ολλανδική Κυβέρνηση κατά την προφορική διαδικασία, ότι η επίδικη διάταξη αντιτίθεται στη χορήγηση ειδικής ποσότητας αναφοράς προς τον προσφεύγοντα (ή ακόμη στην από κοινού με τον γαμπρό του δημιουργηθείσα εταιρία).

13. Συναφώς πρέπει πρωτίστως να γίνει παραπομπή στην απόφαση O'Brien [11]. Με την απόφαση αυτή, το Δικαστήριο συνήγαγε από το σαφές γράμμα της επίδικης διατάξεως, σε συνδυασμό με το άρθρο 3α, παράγραφος 1, του κανονισμού 857/84, ότι η προσωρινή χορήγηση ειδικής ποσότητας αναφοράς εξαρτάται από την προϋπόθεση ότι ο ενδιαφερόμενος παραγωγός διαχειρίζεται ακόμη, στο σύνολό της ή εν μέρει, την ίδια εκμετάλλευση με εκείνη που διαχειριζόταν τη στιγμή της εγκρίσεως της αιτήσεώς του για τη χορήγηση πριμοδοτήσεως [12]. Το Δικαστήριο αναφέρει ότι αυτός ο παραγωγός δικαιούται προσωρινής ειδικής ποσότητας αναφοράς μόνο εάν εξακολουθεί να διαχειρίζεται την

9 — ΕΕ ειδ. έκδ. 03/021, σ. 180.

10 — Κατά το γράμμα της Διατάξεως περί παραπομπής, ο προσφεύγων θέτει υπό αμφισβήτηση το συμβιβαστό του κανονισμού 764/89 προς την εν λόγω αρχή. Αναμφίβολα, όμως, το άρθρο 3α του κανονισμού 1546/88 είναι αυτό για το κύρος του οποίου πρόκειται στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα.

11 — Βλ. ανωτέρω υποσημείωση 8.

12 — Σκέψη 12 της αποφάσεως.

εκμετάλλευση — ή τουλάχιστον ένα μέρος από αυτήν — η οποία αποτελούσε αντικείμενο της κατά τον κανονισμό 1078/77 δεσμεύσεώς του. Αντιθέτως, χάνει το δικαίωμα αυτό αν εγκατέλειψε τη διαχείριση ολόκληρης της εκμεταλλεύσεως [13]. Το Δικαστήριο αναφέρεται συναφώς στην τρίτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 1033/89 [14], κατά την οποία

«η αίτηση (...) [για χορήγηση ειδικής ποσότητας αναφοράς] μπορεί να προέρχεται μόνο από παραγωγό που είναι σε θέση να διαχειριστεί τουλάχιστον ένα μέρος των ίδιων μονάδων παραγωγής με εκείνες που διαχειριζόταν όταν υποβλήθηκε η αίτηση χορηγήσεως πριμοδοτήσεως για τη μη εμπορία ή την αναδιάρθρωση (...)».

14. Με την απόφαση αυτή, το Δικαστήριο εκφράστηκε εντελώς γενικά. Επομένως, είμαι της γνώμης ότι και στην προκειμένη περίπτωση, κατά την οποία ο συγκεκριμένος εκμεταλλευόμενος γεωργική επιχείρηση αγρότης έχασε την εκμετάλλευση λόγω λήξεως της συμβάσεως μισθώσεως, δεν μπορεί να ισχύσει τίποτε άλλο. Εν πάση περιπτώσει, πρέπει να λεχθεί ότι η επίδικη διάταξη εμφανίζεται ως ειδική έκφραση της αρχής της «εδαφικότητας» [15], κατά την οποία οι ποσότητες αναφοράς ανήκουν στον παραγωγό, δηλαδή, λαμβανομένου υπόψη του ορισμού κατά το άρθρο 12, στοιχεία γ' και δ', του κανονισμού 857/84, στα πρόσωπα ή ενώσεις προσώπων που διαχειρίζονται την εκμετάλλευση ορισμένο χρονικό σημείο [16]. Η αρχή αυτή ισχύει, όπως το Δικαστήριο συνήγαγε από το άρθρο 7, παράγραφοι 1 και 4, του κανονισμού 857/84, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 590/85 [17], και από το άρθρο 5, αριθ. 3, πρώτη πρόταση, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1371/84 [18], και στην περίπτωση της επιστροφής εκμεταλλεύσεως κατά τη λήξη συμβάσεως μισθώσεως: ο μισθωτής χάνει τότε την ποσότητα αναφοράς προς όφελος του εκμισθωτή [19].

15. Όσον αφορά το γεγονός ότι τα κράτη μέλη μπορούν σύμφωνα με το άρθρο 7, παράγραφος 4, του κανονισμού 857/84, όπως τροποποιήθηκε, να προβλέπουν ότι η ποσότητα αναφοράς δεν χορηγείται στο σύνολό της ή μερικώς στον αποχωρούντα μισθωτή, θα επανέλθω σ' αυτό κατά την εξέταση του κύρους της επίδικης διατάξεως. Για την διερευνούμενη εδώ ερμηνεία της, σημασία έχει μόνο ότι ο κοινοτικός νομοθέτης δεν ήθελε την εφαρμογή της εξαιρέσεως αυτής αλλά μόνο την εφαρμογή του προηγουμένως αναφερθέντος κανόνα.

16. Επομένως, το άρθρο 3α του κανονισμού 1546/88 αποδεικνύεται στο προκείμενο πλαίσιο ως επιβεβαίωση της αρχής της «εδαφικότητας» στην περίπτωση συμβάσεων μισθώσεως που έληξαν, ακόμη και αν η περίπτωση αυτή εμφανίζει την

13 — Βλ. προηγουμένη υποσημείωση.

14 — Σκέψη 13 της αποφάσεως.

15 — Αυτή είναι η εν τω μεταξύ χρησιμοποιούμενη συνήθως έκφραση: βλ. την υπόθεση C341/89, Ballmann (Συλλογή 1991, σ. I-25. έκθεση ακροατηρίου, σ. I-29, δεξιά στήλη. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Tesauro, σ. I-33, αριστερή στήλη).

16 — Απόφαση της 19ης Μαρτίου 1992 στην υπόθεση C-84/90, Dent (Συλλογή 1992, σ. I-2009, σκέψη 17).

17 — Κανονισμός του Συμβουλίου της 26ης Φεβρουαρίου 1985 για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 857/84 περί γενικών κανόνων για την εφαρμογή της εισφοράς που αναφέρεται στο άρθρο 5γ του κανονισμού (ΕΟΚ) 804/68 στον τομέα του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων, ΕΕ L 68, σ. 1.

18 — Κανονισμός της Επιτροπής της 16ης Μαΐου 1984 για τον καθορισμό των λεπτομερειών εφαρμογής της συμπληρωματικής εισφοράς που αναφέρεται στο άρθρο 5γ του κανονισμού (ΕΟΚ) 804/68, ΕΕ L 132, σ. 11.

19 — Απόφαση της 13ης Ιουλίου 1989 στην υπόθεση 5/88, Wachauf (Συλλογή 1989, σ. 2609, σκέψεις 13 έως 15). απόφαση της 10ης Ιανουαρίου 1992 στην υπόθεση C-177/90, Kühn (Συλλογή 1992, σ. I-35, σκέψη 22).

ιδιαιτερότητα ότι ο εν λόγω κανόνας εφαρμόζεται επί επαναμεταβιβάσεων, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν μεταξύ του τέλους της περιόδου μη εμπορίας και της εκδόσεως του κανονισμού 764/89, όταν ο ενδιαφερόμενος αγρότης δεν διέθετε ακόμη καμία ποσόστωση.

17. Επομένως, η διάταξη αυτή αντιτίθεται, στην προκειμένη περίπτωση, στη χορήγηση ειδικής ποσότητας αναφοράς, διαφορετική δε ερμηνεία δεν φαίνεται να είναι δυνατή.

18. *II.* Το κύρος της εν λόγω διατάξεως πρέπει να εξετασθεί επί της βάσεως αυτής. Θα περιοριστώ συναφώς στα αποτελέσματα που αυτή παράγει σε σχέση προς την προκειμένη υπόθεση. Πράγματι, όπως φαίνεται από τη σύγκριση με την υπόθεση Maier, αυτή περιλαμβάνει πολύ διαφορετικές περιπτώσεις, ώστε το κύρος της εν σχέσει προς κάθε μια από τις περιπτώσεις αυτές να πρέπει να εξετάζεται ξεχωριστά.

19. 1. Το αιτούν δικαστήριο διατυπώνει, καταρχάς, αμφιβολίες ως προς το συμβιβαστό της επίδικης διατάξεως προς το άρθρο 3α του κανονισμού 857/84. Ο τελευταίος αυτός κανονισμός απαιτεί μόνο η ζητουμένη από τον αιτούντα ποσότητα αναφοράς να μπορεί να παραχθεί στην εκμετάλλευσή του. Εντούτοις, δεν απαιτείται ρητώς να εξακολουθεί να διαχειρίζεται την εκμετάλλευση για την οποία συνήφθη η συμφωνία SLOM.

20. Δεδομένου ότι οι κανονισμοί 857/84 και 1546/88 έχουν την ίδια ισχύ από άποψη κοινοτικού δικαίου, το ερώτημα αυτό είναι σκόπιμο να γίνει αντιληπτό υπό την έννοια ότι πρέπει να εξεταστεί αν η Επιτροπή παρέβη τα όρια της εξουσιοδοτήσεως κατά το άρθρο 5γ, παράγραφος 7, του βασικού κανονισμού 804/68, στον οποίο βασίζεται ο κανονισμός 1546/88, καθόσον αφορά την εν προκειμένω επίδικη διάταξη.

21. Εντούτοις, η ρύθμιση η οποία προκύπτει από το άρθρο 3α του κανονισμού 1546/88, σύμφωνα με τις μόλις εκτεθείσες σκέψεις ως προς την προκειμένη περίπτωση, δεν υπερβαίνει τα εν λόγω όρια. Αυτή μάλλον περιορίζεται στο να συγκεκριμενοποιεί τους προβλεπομένους από τον κανονισμό 857/84 — ιδίως το άρθρο 3α, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο β'— κανόνες, χωρίς να παραγνωρίζει τη σημασία τους. Πράγματι, πρέπει να αναγνωριστεί ότι το Δικαστήριο δεν στήριξε τα κατά την απόφαση O'Brien συναχθέντα συμπεράσματά του μόνο στο άρθρο 3α του κανονισμού 1546/88, αλλά τα άντλησε τόσο από τη διάταξη αυτή όσο και από το άρθρο 3α, παράγραφος 1, του κανονισμού 857/84. Ορθώς δε, κατά τη γνώμη μου. Ενόψει του ζητήματος που ανέκυψε με τη γενική αρχή της εδαφικότητας λόγω της καθυστερημένης εκδόσεως του κανονισμού 764/89, το άρθρο 3α, παράγραφος 1 (στοιχεία α' και β'), του κανονισμού 857/84 δεν μπορεί να νοείται ως αποκλείον την αυστηρή εφαρμογή της αρχής αυτής επί αποχωρούντος μισθωτή. Επομένως, η τελευταία αυτή διάταξη δεν απαγόρευε στην Επιτροπή να καθορίσει ακριβέστερα ότι η εκμετάλλευση, σύμφωνα με το στοιχείο β' της εν λόγω διατάξεως, έπρεπε να είναι η ίδια με αυτή που προβλέπεται υπό το στοιχείο α', πράγμα το οποίο εξάλλου δεν εναντιούται ούτε στην οικονομία ούτε στο γράμμα της διατάξεως.

22. 2. Οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντος, όπως διατυπώνονται στην πρώτη Διάταξη περί παραπομπής του εθνικού δικαστηρίου [20], μας παρακινούν εξάλλου να εξετάσουμε το συμβιβαστό της επίδικης διατάξεως προς την αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης.

20 — Βλ. ανωτέρω σημεία 11 και 10.

23. Κατά τις αποφάσεις Mulder [21] και Von Deetzen [22], αυτή είναι ασυμβίβαστη προς την εν λόγω αρχή σε περίπτωση που, ακριβώς, θίγει τον προσφεύγοντα ιδιαιτέρως επειδή αυτός έκανε χρήση της προσφερομένης από την κοινοτική ρύθμιση δυνατότητας αναστολής της εμπορίας γάλακτος έναντι χορηγήσεως πριμοδοτήσεως [23].

24. Ο προσφεύγων ισχυρίστηκε συναφώς κατά την κύρια δίκη, αλλά και ενώπιον του Δικαστηρίου, ότι, αν αυτός διέθετε κατά τη λήξη της συμβάσεως μισθώσεως ποσόστωση γάλακτος, η σύμβαση αυτή θα είχε παραταθεί ή θα είχε συμφωνηθεί μεταξύ αυτού και του εκμισθωτή μια ρύθμιση ως προς την κατανομή των ποσοστώσεων [24]. Κατά την προφορική διαδικασία, ο προσφεύγων ανέφερε ως προς την πρώτη εκ των δύο αυτών δυνατοτήτων ότι η σύμβαση μισθώσεώς του «πολύ πιθανώς» θα είχε παραταθεί αν διέθετε από το 1985 ποσόστωση γάλακτος. Ως προς τη δυνατότητα να διατηρήσει την ποσόστωση γάλακτος (εν πάση περιπτώσει μερικώς) παρά την επιστροφή της μισθωθείσας εκμεταλλεύσεως, αυτός ισχυρίστηκε κατά την έγγραφη διαδικασία ότι μια ποσόστωση, την οποία αυτός θα διέθετε την εποχή εκείνη, ασφαλώς θα μπορούσε να την μεταφέρει στη νέα επιχείρησή του [25]. Λόγω των εφαρμοστέων ως προς το σημείο αυτό ολλανδικών νομοθετικών διατάξεων, ο προσφεύγων παραπέμπει στο άρθρο 19 του Beschikking Superheffing του 1988 [26], κατά το οποίο ο μισθωτής, συμφωνούντος του εκμισθωτή, μπορεί να διατηρήσει κατά τη λήξη της συμβάσεως μισθώσεως την ποσότητα αναφοράς. Αυτό συμβαίνει ειδικότερα αν ο εκμισθωτής, όπως εν προκειμένω, δεν προτίθεται να προβεί στην εκτροφή αγελάδων γαλακτοπαραγωγής εντός της επίμαχης εκμεταλλεύσεως [27].

25. Οι δύο αναφερθείσες από τον προσφεύγοντα σκέψεις, στο πλαίσιο των οποίων εκάστοτε συγκρίνεται η πραγματική κατάστασή του με εκείνη που θα υπήρχε αν αυτός ήδη το 1987 διέθετε ποσόστωση γάλακτος, πρέπει να εξεταστούν χωριστά.

26. Δεν χρειάζεται να ασχοληθούμε επί μακρόν με τον ισχυρισμό που αφορά την ενδεχομένη παράταση της συμβάσεως μισθώσεως. Αν υποτεθεί ότι ο προσφεύγων θα μπορούσε, όπως ισχυρίζεται, να επιτύχει αυτή την παράταση, αν την εποχή εκείνη διέθετε μια ποσόστωση, το γεγονός αυτό δεν αρκεί για να συναχθεί η ακυρότητα της επίδικης διατάξεως. Πράγματι, το γεγονός αυτό δεν σημαίνει ουδόλως ότι *το ίδιο* το διατυπούμενο στη διάταξη αυτή κριτήριο για τη χορήγηση ειδικής ποσότητας αναφοράς πρέπει να αμφισβητείται. Αντιθέτως, παραπέμπει σε ένα μειονέκτημα που δημιουργήθηκε στο παρελθόν λόγω της αποχής του κοινοτικού νομοθέτη: λόγω του ότι, κατά το έτος 1987, δεν υπήρχε ρύθμιση περί ποσοστώσεων για εκμεταλλευομένους γεωργική επιχείρηση-SLOM, ο προσφεύγων έχασε, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του, την προηγουμένη εκμετάλλευσή του, πράγμα το οποίο έχει στο εξής ως αποτέλεσμα να μην ανταποκρίνεται στο επίδικο κριτήριο. Το ειδικό μειονέκτημα του προσφεύγοντος έναντι των εκμεταλλευομένων γεωργική επιχείρηση που δεν έκαναν χρήση του κανονισμού 1078/77 δεν οφείλετο, κατά τον ισχυρισμό αυτό, στο επίδικο κριτήριο, αλλά στις ελλείψεις της ισχύουσας το 1987 ρυθμίσεως περί ποσοστώσεων. Οπωσδήποτε, αυτά θα μπορούσαν να κριθούν διαφορετικά αν είχαμε στοιχεία για το ότι οι αναφερθείσες ελλείψεις είχαν συστηματικά

21 — Απόφαση της 28ης Απριλίου 1988 στην υπόθεση 120/86, Mulder (Συλλογή 1988, σ. 2321).

22 — Απόφαση της ιδίας ημερομηνίας στη υπόθεση 170/86, Von Deetzen (Συλλογή 1988, σ. 2355).

23 — Βλ. π.χ. την απόφαση Mulder, σκέψη 14.

24 — Σελίδα 5 της πρώτης Διατάξεως περί παραπομπής, καθώς και αριθ. 33 στο τέλος του δικογράφου του προσφεύγοντος.

25 — Αριθ. 36 του δικογράφου του.

26 — Staatscourant 1988, αριθ. 64, της 31.9.1988.

27 — Αριθ. 23 του δικογράφου του προσφεύγοντος.

επιπτώσεις εντός των κρατών μελών — έτσι, όπως ο προσφεύγων ισχυρίζεται στη δική του περίπτωση — επί των αποφάσεων περί της παρατάσεως των οικείων συμβάσεων μισθώσεως. Εντούτοις, αυτά τα στοιχεία δεν υπάρχουν.

27. Ας εξετάσουμε τώρα τον ισχυρισμό σχετικά με τη δυνατότητα διατηρήσεως της ποσοστώσεως γάλακτος (εν πάση περιπτώσει μερικώς), παρά την αποχώρηση του ενδιαφερομένου από την εκμετάλλευση. Ο ισχυρισμός αυτός θίγει στην πράξη το ζήτημα του κύρους της επίδικης διατάξεως: δεν θα έπρεπε ο κοινοτικός νομοθέτης, προκειμένου να εμποδίσει ειδικό μειονέκτημα των εκμεταλλευομένων γεωργική επιχείρηση-SLOM, στην περίπτωση σχέσεων μισθώσεως που έληγαν μεταξύ του τέλους της περιόδου μη εμπορίας και της εκδόσεως του κανονισμού 764/89, να δώσει στα κράτη μέλη εξουσιοδότηση παρόμοια με αυτή που χορηγείται στο πλαίσιο του άρθρου 7, παράγραφος 4, του κανονισμού 857/84, όπως τροποποιήθηκε;

28. Η σύγκριση των καταστάσεων αποχωρούντων μισθωτών και στις δύο επίμαχες ομάδες εκμεταλλευομένων γεωργική επιχείρηση (εκμεταλλευόμενοι γεωργική επιχείρηση οι οποίοι δεν έκαναν χρήση του κανονισμού 1078/77 αφενός, εκμεταλλευόμενοι γεωργική επιχείρηση-SLOM αφετέρου) οδηγεί καταρχήν στο να δοθεί καταφατική απάντηση στο ερώτημα αυτό. Τα κράτη μέλη δεν υποχρεούνται μεν, όπως ο γενικός εισαγγελέας Jacobs ορθώς υπογράμμισε ως προς το άρθρο 7, παράγραφος 4, του κανονισμού 857/84, όπως τροποποιήθηκε, να κάνουν χρήση αυτής της εξουσιοδοτήσεως [28]. Πρέπει όμως να διαπιστωθεί ότι η εν προκειμένω επίδικη διάταξη αποκλείει ακόμη και τη δυνατότητα ρυθμίσεως που να είναι για τον αποχωρούντα μισθωτή ευνοϊκότερη απ' ό,τι η συγκεκριμενοποιουμένη στην επίδικη διάταξη αρχή της εδαφικότητας.

29. Εντούτοις, στο πλαίσιο αυτό πρέπει να εξεταστούν δύο ενδεχόμενες αντιρρήσεις.

30. Μια πρώτη αντίρρηση θα μπορούσε να προκύψει αν η προσθήκη ρήτρας, η οποία εξουσιοδοτεί τα κράτη μέλη να θεσπίζουν υπό την αναφερθείσα έννοια αποκλίνουσες ρυθμίσεις, προσέκρουε σε ανυπέρβλητα εμπόδια. Εντούτοις, δεν βλέπω αυτά τα εμπόδια.

31. Συναφώς πρέπει καταρχάς να διαπιστωθεί ότι για τα κράτη μέλη, ενόψει της καθυστερημένης εκδόσεως της ρυθμίσεως περί ποσοστώσεων για τους εκμεταλλευομένους γεωργική επιχείρηση-SLOM, είναι αναμφίβολα δύσκολο να καθορίζουν και να εφαρμόζουν τα αντικειμενικά κριτήρια, βάσει των οποίων ο αποχωρών μισθωτής δικαιούται ποσοστώσεως. Από τα έγγραφα της δικογραφίας, αλλά και από άλλα στοιχεία, δεν προκύπτει ότι αυτό το διάβημα είναι απολύτως αδύνατο.

32. Επιπλέον, στην προκειμένη περίπτωση δεν φαίνεται ότι αυτή η ρύθμιση θα προσέκρουε σε προστατεύσιμα συμφέροντα τρίτων. Δηλαδή, δεν βλέπω κανένα νομικό στοιχείο που θα δικαιολογούσε, σε μια κατάσταση όπως η προκειμένη, ο εκμισθωτής να πρέπει να προστατεύεται από τα μειονεκτήματα που αυτή η ρύθμιση θα μπορούσε να συνεπάγεται γι' αυτόν.

33. Η δεύτερη αντίρρηση αναφέρεται στα όρια που επιβάλλονται στην προστασία της

28 — Προτάσεις της 4ης Ιουλίου 1991 στην υπόθεση C-121/90 (Posthumus, απόφαση της 6ης Δεκεμβρίου 1991, Συλλογή 1991, σ. I-5833, I-5844, σημείο 21).

δικαιολογημένης εμπιστοσύνης κατά την έννοια των αποφάσεων Mulder και Von Deetzen. Με την απόφαση Von Deetzen II [29], το Δικαστήριο όρισε τα όρια αυτά υπό την έννοια ότι οι εκμεταλλευόμενοι γεωργική επιχείρηση-SLOM

«ναι μεν μπορούσαν δικαιολογημένα να προσδοκούν ότι θα έχουν τη δυνατότητα να επαναλάβουν την εμπορία γάλακτος μετά το πέρας της περιόδου μη εμπορίας ή μετατροπής και να ασκήσουν τη δραστηριότητα αυτή χωρίς να περιέλθουν σε κατάσταση δυσμενέστερη από εκείνη των άλλων παραγωγών γάλακτος, δεν μπορούσαν όμως να προσδοκούν ότι η κοινή οργάνωση αγοράς θα τους παρείχε εμπορικά πλεονεκτήματα που δεν σχετίζονται με την επαγγελματική τους δραστηριότητα.»

34. Το Δικαστήριο συνεχίζει ως εξής:

«Συνεπώς, οι παραγωγοί δεν μπορούσαν να προσδοκούν δικαιολογημένα ότι θα είναι σε θέση να εμπορευθούν ένα πλεονέκτημα, όπως η χορήγηση ποσότητας αναφοράς βάσει του συστήματος συμπληρωματικής εισφοράς, ενώ το εν λόγω πλεονέκτημα τους είχε παρασχεθεί ακριβώς για να τους δοθεί η δυνατότητα να επαναλάβουν την επαγγελματική τους δραστηριότητα.»

35. Το Δικαστήριο χρησιμοποίησε τις σκέψεις αυτές και στην υπόθεση Maier, κατά την οποία ένας εκμεταλλευόμενος γεωργική επιχείρηση-SLOM είχε εκμισθώσει την εκμετάλλευσή του κατά ένα χρονικό σημείο μεταξύ του τέλους της περιόδου μετατροπής και της εκδόσεως του κανονισμού 764/89 σε έναν τρίτο για είκοσι έτη [30]. Εντούτοις, οι σκέψεις αυτές δεν μπορούν να εφαρμοστούν σε περιπτώσεις όπως η προκειμένη, κατά τις οποίες η αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης θα είχε ως αποτέλεσμα ο εκμεταλλευόμενος γεωργική επιχείρηση-SLOM (ή ο αιτών, που στηρίζει τις απαιτήσεις του στο δικαίωμα αυτού) να διατηρεί το δικαίωμα επί της ειδικής ποσότητας αναφοράς, δεδομένου ότι αυτές οι σκέψεις έχουν ως βάση το αξίωμα ότι η ειδική ποσότητα αναφοράς προορίζεται, μετά τη χορήγησή της, να μεταβιβασθεί σε έναν τρίτο. Εξάλλου, αυτό το εμπόριο με τις πριμοδοτήσεις, παράνομο σύμφωνα με τη ρύθμιση περί ποσοστώσεων, δεν μπορεί να ανακύψει στην περίπτωση της αποχωρήσεως ενός μισθωτή παρά μόνο αν ο μισθωτής και ο εκμισθωτής συμφωνούν, χωρίς οποιοδήποτε αντικειμενικό κριτήριο, να διατηρηθεί η ποσόστωση. Η εξουσιοδότηση κατά το άρθρο 7, παράγραφος 4, του κανονισμού 857/84, όπως τροποποιήθηκε, έχει όμως, όπως προκύπτει από το γράμμα του, ακριβώς, ως σκοπό να καθιστά δυνατό στα κράτη μέλη, λαμβανομένων υπόψη των πραγματικών και νομικών προϋποθέσεων — ιδίως όσον αφορά τις μισθώσεις — που διέπουν την παραγωγή επί του εδάφους τους, να καθορίζουν τα κατάλληλα αντικειμενικά κριτήρια, βάσει των οποίων θα κριθεί αν και σε τι έκταση ο αποχωρών μισθωτής διατηρεί την ποσόστωση.

36. Επομένως, ενόψει της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, η Επιτροπή είχε το δικαίωμα να συγκεκριμενοποιήσει το άρθρο 3α, παράγραφος 1, του κανονισμού 857/84, δια του κανόνα του άρθρου 3α, παράγραφος 1, του κανονισμού 1546/88, μόνο καθόσον αυτή τον μετριάζει με μια ανάλογη εξαίρεση προς αυτήν του άρθρου 7, παράγραφος 4, του κανονισμού 857/84.

29 — Απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 1991 στην υπόθεση C-44/89, Von Deetzen (Συλλογή 1991, σ. I-5119, σκέψη 21).

30 — Βλ. σκέψεις 21 και 22 της αποφάσεως.

37. Η κατά την τρόπο αυτό διαπιστωθείσα παραβίαση της εν λόγω αρχής περιορίζεται, εντούτοις, λόγω των περιορισμών της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης. Ως προς το σημείο αυτό πρέπει να γίνει παραπομπή στη δεύτερη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 764/89, η οποία εκφράζει ευστόχως την ιδέα ότι ένας παραγωγός μπορεί λόγω της προστασίας αυτής να δικαιούται χορηγήσεως μιας ποσοστώσεως μόνο αν έχει την *πρόθεση* και τη *δυνατότητα* να ξαναρχίσει την παραγωγή.

38. Η πρώτη από τις δύο αυτές προϋποθέσεις δεν συντρέχει, όπως προκύπτει από την απόφαση Maier [31], αν από τα γεγονότα που επήλθαν μεταξύ του τέλους της χρονικής περιόδου μη εμπορίας και της εκδόσεως του κανονισμού 764/89 φαίνεται ότι ο παραγωγός εγκατέλειψε οριστικά τη γαλακτοπαραγωγή. Η Επιτροπή μπορεί να λάβει ως αφορμή τους περιορισμούς αυτούς της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης για να εξαρτήσει από ανάλογες προϋποθέσεις τη χορήγηση ειδικής ποσότητας αναφοράς.

39. Όσον αφορά την απαιτουμένη προϋπόθεση της δυνατότητας επαναλήψεως της γαλακτοπαραγωγής, το άρθρο 3α, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο α', του κανονισμού 857/84 απαιτεί ο αιτών να διαχειρίζεται μια κατάλληλη προς τον σκοπό αυτό εκμετάλλευση. Επομένως, η επίδικη διάταξη δεν μπορεί, όπως προκύπτει από την υπόθεση Maier, να αμφισβητείται, καθόσον αυτή επιβεβαιώνει εν γένει την απαίτηση για τη διαχείριση κατάλληλης εκμεταλλεύσεως.

40. Επιτρέψτε μου, εντέλει, να προσθέσω ακόμη μια λέξη σχετικά με τον τρόπο ασκήσεως της εξουσιοδοτήσεως που πρέπει να χορηγηθεί στα κράτη μέλη. Δεδομένου ότι ως προς το σημείο αυτό είναι επιφορτισμένα με την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου, τα κράτη μέλη έχουν την υποχρέωση να τηρούν μεταξύ άλλων τις γενικές αρχές του δικαίου αυτού [32]. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνεται η αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, καθώς και η γενική αρχή της ισότητας, η οποία διατυπώνεται ειδικά στο άρθρο 40, τρίτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΟΚ. Ενόψει των αρχών αυτών, τα κράτη μέλη πρέπει κατά την άσκηση της προαναφερθείσας εξουσιοδοτήσεως να λάβουν υπόψη κατά πόσον και με ποιό τρόπο έκαναν χρήση του άρθρου 7, παράγραφος 4, του κανονισμού 857/84, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 590/85.

41. Καταλήγοντας, σας προτείνω να δοθεί στο πρώτο ερώτημα του College η εξής απάντηση:

Το άρθρο 3α του κανονισμού (ΕΟΚ) 1546/88 της Επιτροπής, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1033/89, είναι άκυρο, καθόσον δεν προβλέπει εξουσιοδότηση των κρατών μελών να χορηγούν σε έναν παραγωγό την ειδική ποσότητα αναφοράς για τους σκοπούς της παραγωγής εντός μιας από αυτόν διαχειριζομένης εκμεταλλεύσεως, η οποία δεν είναι η εκμετάλλευση εκείνη που αυτός (ή ο εκμεταλλευόμενος γεωργική επιχείρηση, ο οποίος εκπλήρωσε την κατά τον κανονισμό 1078/77 του Συμβουλίου υποχρέωση και στο δικαίωμα του οποίου ο παραγωγός στηρίζει τις απαιτήσεις του) ακόμη διαχειριζόταν κατά το χρονικό σημείο της εγκρίσεως της αιτήσεώς του περί πριμοδοτήσεως σύμφωνα με το άρθρο 5,

31 — Πρβλ. σκέψη 22.

32 — Βλ. ως προς τις γενικές αρχές την απόφαση Wachauf (ανωτέρω υποσημείωση 19), σκέψη 19.

παράγραφος 2, του κανονισμού 1391/78 της Επιτροπής, αν

— η αρχικά διαχειριζομένη εκμετάλλευση, μετά την εκπλήρωση της υποχρεώσεως του κανονισμού 1078/77, λόγω λήξεως της συμβάσεως μισθώσεως και ελλείψεως δικαιώματος εκ μέρους του μισθωτή για παράταση της συμβάσεως υπό ανάλογες προϋποθέσεις, έπρεπε να επιστραφεί στον εκμισθωτή.

— ο παραγωγός (ή ο εκμεταλλευόμενος γεωργική επιχείρηση, στο δικαίωμα του οποίου αυτός στηρίζει τις απαιτήσεις του) δεν έπαυσε οριστικά τη γαλακτοπαραγωγή πριν από την έκδοση του κανονισμού 764/89 και

— η κατά την υποβολή της αιτήσεως διαχειριζομένη εκμετάλλευση ανταποκρίνεται στις προϋποθέσεις του άρθρου 3α, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο β', του κανονισμού 857/84.

Επί του δευτέρου και του τρίτου ερωτήματος

42. *Ι.* Το πρώτο ερώτημα αφορά ουσιαστικά το ζήτημα του καθορισμού της εκμεταλλεύσεως ως προς την οποία μπορεί να αξιωθεί η χορήγηση ειδικής ποσότητας αναφοράς. Το δεύτερο και το τρίτο ερώτημα αναφέρονται αντιθέτως σε ορισμένες προϋποθέσεις, οι οποίες πρέπει να συντρέχουν στο πρόσωπο του αιτούντος. Πιο συγκεκριμένα, εδώ πρόκειται για την ιδιότητά του ως εκμεταλλευομένου γεωργική επιχείρηση-SLOM ή τη σχέση του αφενός ως προς την εκμετάλλευση SLOM και ως προς την εκμετάλλευση που αποτελεί αντικείμενο της χορηγήσεως της ποσότητας αναφοράς αφετέρου.

43. Όσον αφορά την πρώτη άποψη, από την εισαγωγική διατύπωση του άρθου 3α, παράγραφος 1, του κανονισμού 857/84, σε συνδυασμό με την πρώτη περίπτωση της διατάξεως αυτής, προκύπτει ότι ο αιτών πρέπει, καταρχήν, να έχει ο ίδιος αναλάβει δέσμευση περί μη εμπορίας ή περί μετατροπής.

44. Όσον αφορά στη συνέχεια τη δεύτερη άποψη, ο αιτών πρέπει, σύμφωνα με την αναφερθείσα εισαγωγική διατύπωση, να είναι «ο παραγωγός που αναφέρεται στο άρθρο 12, στοιχείο γ', τρίτο εδάφιο» του κανονισμού αυτού. Σύμφωνα με την τελευταία αυτή διάταξη θεωρείται

«για την εφαρμογή του άρθρου 3α (...) ως παραγωγός ο κάτοχος γεωργικής εκμετάλλευσης — ο οποίος μπορεί να είναι φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή ομάδα φυσικών ή νομικών προσώπων — του οποίου η εκμετάλλευση βρίσκεται εντός του γεωγραφικού εδάφους της Κοινότητας».

45. Στις δύο αυτές απόψεις αναφέρονται τα ακόλουθα ερωτήματα του College:

Έχει το άρθρο 3α [33], σε συνδυασμό με το άρθρο 12, στοιχείο γ', του κανονισμού ΕΟΚ 857/84 του Συμβουλίου την έννοια ότι δεν εμποδίζει να θεωρείται ένα πρόσωπο ή μια ομάδα προσώπων ως παραγωγός ως προς τον οποίο εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 3α, παράγραφος 1, πρώτη και δεύτερη περίπτωση, καθώς και οι διατάξεις του στοιχείου α', αν η σύμβαση SLOM συνήφθη από ένα μόνο πρόσωπο το οποίο, κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεως για τη χορήγηση ποσότητας αναφοράς βάσει του άρθρου 3α, διαχειρίζεται εκμετάλλευση σε συνεργασία με ένα ή περισσότερα πρόσωπα;

33 — Κατά πληροφορία του College, το ερώτημα αφορά το άρθρο 3α του κανονισμού 857/84.

Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο ερώτημα 2, πρέπει να θεωρηθεί ως δικαιούχος της ποσότητας αναφοράς του άρθρου 3α το πρόσωπο που συνήψε τη σύμβαση SLOM ή η ομάδα προσώπων που, κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεως που αναφέρεται στο άρθρο 2, διαχειρίζεται την εκμετάλλευση;

46. *ΙΙ.* Προκειμένου να δοθεί απάντηση στα ερωτήματα αυτά πρέπει εκ των προτέρων να καταστεί σαφές ότι η έννοια του παραγωγού σύμφωνα με το άρθρο 12, στοιχείο γ', του κανονισμού 857/84, στο οποίο γίνεται παραπομπή με την εισαγωγική διατύπωση του άρθρου 3α, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού, χαρακτηρίζει συγκεκριμένη σχέση του αιτούντος προς την οικεία εκμετάλλευση: αυτός έχει την απαιτουμένη ιδιότητα του παραγωγού μόνο αν *διαχειρίζεται* αυτή την εκμετάλλευση. Το ερώτημα αν ο αιτών ανέλαβε δέσμευση σύμφωνα με τον κανονισμό 1078/77 ή κατά πόσον αυτός μπορεί να στηρίξει απαιτήσεις για τη χορήγηση ειδικής ποσότητας αναφοράς στο δικαίωμα εκμεταλλευομένου γεωργική επιχείρηση ο οποίος συμμορφώθηκε προς αυτή τη δέσμευση, αφορά, αντίθετα προς τη σκέψη στην οποία στηρίζεται το College στο δεύτερο ερώτημά του, μια προϋπόθεση του άρθρου 3α, παράγραφος 1, του κανονισμού 857/84, η οποία δεν επιτρέπεται να συγχέεται με την ιδιότητα του παραγωγού του αιτούντος, για την οποία πρόκειται στο τρίτο ερώτημα.

47. *ΙΙΙ. 1.* Έχοντας αυτά ως βάση, πρέπει καταρχάς να εξεταστεί το πρόβλημα το οποίο θέτει το *δεύτερο ερώτημα*, δηλαδή αν το άρθρο 3α, παράγραφος 1, αντιτίθεται στη χορήγηση ειδικής ποσότητας αναφοράς οσάκις ο εκμεταλλευόμενος γεωργική επιχείρηση-SLOM δεν διαχειρίζεται την εκμετάλλευση μόνος αλλά από κοινού με ένα ή περισσότερα άλλα πρόσωπα υπό τη μορφή εταιρίας. Τα πραγματικά περιστατικά της προκειμένης περιπτώσεως οδηγούν συναφώς στη σκέψη ότι η δημιουργία της εταιρίας θα πρέπει να προετοιμάζει τη μεταβίβαση στον μελλοντικό κληρονόμο του αγροκτήματος. Επομένως, φαίνεται σκόπιμο να δοθεί απάντηση βάσει της νομολογίας στην απόφαση Rauh [34].

48. Στην υπόθεση, επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση αυτή, ο προσφεύγων, βάσει συμβάσεως παραχωρήσεως της χρήσεως που συνήψε με τους γονείς του, οι οποίοι προηγουμένως είχαν αναλάβει δέσμευση περί μη εμπορίας, ανέλαβε την εκμετάλλευσή τους ως μελλοντικός κληρονόμος της εκμεταλλεύσεως μετά τη λήξη της χρονικής περιόδου μη εμπορίας. Η αίτησή του για χορήγηση ειδικής ποσότητας αναφοράς απορρίφθηκε με την αιτιολογία ότι αυτός ανέλαβε την εκμετάλλευση μόλις κατά το αναφερθέν χρονικό σημείο και, επομένως, δεν μπορεί να αντλεί δικαιώματα από τη διάταξη αυτή. Το Δικαστήριο αναγνώρισε συναφώς (σκέψεις 18 και 19 της αποφάσεως):

«[Ένας] Παραγωγός ο οποίος, όπως στην υπόθεση που εκκρεμεί ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, στερήθηκε, λόγω εφαρμογής διατάξεων της κοινοτικής νομοθεσίας που παραβιάζουν την αρχή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, της δυνατότητας να λάβει ποσότητα αναφοράς μετά τη λήξη της υποχρεώσεως που είχε αναλάβει δυνάμει του κανονισμού 1078/77, δεν μπόρεσε, κατά συνέπεια, να μεταβιβάσει το πλεονέκτημα που συνιστά η ποσότητα αναφοράς (...) ο παραγωγός αυτός υπέστη, συνεπώς, περιορισμούς οι οποίοι τον έθιξαν ειδικώς,

34 — Απόφαση της 21ης Μαρτίου 1991 στην υπόθεση C-314/89, Rauh κατά Hauptzollamt Nürnberg-Fürth (Συλλογή 1991, σ. I-1647).

λόγω ακριβώς της υποχρεώσεως μη εμπορίας που είχε αναλάβει.

Οι περιορισμοί αυτοί διατηρούνται αν το άρθρο 3α του κανονισμού 857/84 ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν επιτρέπει στον κληρονόμο ή στον προς αυτόν εξομοιούμενο να ζητήσει, όπως και ο ίδιος ο παραγωγός, τη χορήγηση ειδικής ποσότητας αναφοράς υπό τους όρους που προβλέπουν οι διατάξεις του εν λόγω άρθρου.»

49. Το Δικαστήριο δεν δέχθηκε την αντίρρηση της Επιτροπής, ότι ο αρχικός παραγωγός δεν υπέβαλε πριν από τη μεταβίβαση της εκμεταλλεύσεως αίτηση για χορήγηση ειδικής ποσότητας αναφοράς,

«δεδομένου ότι δεν μπορεί να προσαφθεί στον παραγωγό το γεγονός ότι δεν υπέβαλε αίτηση για τη χορήγηση ποσότητας αναφοράς την οποία δεν εδικαιούτο να ζητήσει βάσει της εφαρμοστέας τότε κοινοτικής ρυθμίσεως.» [35]

50. Το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι η συνέπεια του ασυμβιβάστου του άρθρου 3α του κανονισμού 857/84 προς την αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης μπορεί να αποφευχθεί αν η διάταξη αυτή ερμηνευθεί υπό την έννοια

«ότι στους "παραγωγούς" στους οποίους αναφέρεται περιλαμβάνονται, εκτός από τους διευθύνοντες τη γεωργική εκμετάλλευση οι οποίοι ανέλαβαν προσωπικώς υποχρέωση δυνάμει του κανονισμού 1078/77, και εκείνοι οι οποίοι, μετά τη λήξη της υποχρεώσεως που είχε αναλάβει ο διευθύνων την εκμετάλλευση, ανέλαβαν τη συγκεκριμένη γεωργική εκμετάλλευση λόγω κληρονομίας ή μέσω ανάλογης προς την κληρονομία πράξεως.» [36]

51. Κατόπιν αυτού, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το εν λόγω άρθρο 3α

«επιτρέπει, υπό τους όρους που καθορίζει, τη χορήγηση ειδικής ποσότητας αναφοράς σε παραγωγό ο οποίος ανέλαβε γεωργική εκμετάλλευση, λόγω κληρονομίας ή μέσω ανάλογης προς την κληρονομία πράξεως, μετά τη λήξη υποχρεώσεως μη εμπορίας που είχε αναλάβει ο δικαιοπάροχος, δυνάμει του κανονισμού (ΕΟΚ) 1078/77 του Συμβουλίου, της 17ης Μαΐου 1977» [37].

52. Με μεταγενέστερη απόφαση — Von Deetzen II [38] — το Δικαστήριο διευκρίνισε την έννοια της μεταβιβάσεως με ανάλογο προς την κληρονομική διαδοχή τρόπο, αν και η υπόθεση εκείνη αφορούσε βέβαια μεταβίβαση μιας ήδη χορηγηθείσας ειδικής ποσότητας αναφοράς σύμφωνα με το άρθρο 7α, παράγραφος 1, του κανονισμού 1546/88 (όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 1033/89).

35 — Σκέψη 21 της αποφάσεως.

36 — Σκέψη 23 της αποφάσεως.

37 — Σκέψη 25 και διατακτικό της αποφάσεως.

38 — Απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 1991 στην υπόθεση C-44/89, ως ανωτέρω.

53. Το Δικαστήριο αναφέρει (σκέψεις 38 και 39 της αποφάσεως):

«Η έκφραση "τρόπος μεταβιβάσεως ανάλογος προς την κληρονομική διαδοχή" πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αφορά, ανεξάρτητα από τη νομική μορφή με την οποία πραγματοποιείται, κάθε πράξη που συνεπάγεται αποτελέσματα παρόμοια προς την κληρονομική διαδοχή. Συνεπώς, περιλαμβάνει, ιδίως, τις συναλλαγές που συνάπτονται μεταξύ παραγωγού και του εικαζομένου κληρονόμου του και οι οποίες αφορούν την οικεία εκμετάλλευση, υπό τον όρο ότι η εν λόγω συναλλαγή, βάσει του σκοπού και του αντικειμένου της, αποσκοπεί κυρίως στη συνέχιση της παραγωγής στο πλαίσιο της εκμεταλλεύσεως από τον εικαζόμενο κληρονόμο και όχι στη ρευστοποίηση της αγοραίας αξίας της εκμεταλλεύσεως από τον δικαιοπάροχο παραγωγό.

Κατόπιν αυτού, δεν μπορεί επίσης να αποκλειστεί από την έκφραση "τρόπος μεταβιβάσεως ανάλογος προς την κληρονομική διαδοχή" ούτε η εισφορά της εκμεταλλεύσεως σε αστική εταιρία στην οποία μετέχει ο κάτοχος της ειδικής ποσότητας αναφοράς, ούτε το γεγονός ότι, κατά το γερμανικό δίκαιο, το εταιρικό μερίδιο του τελευταίου περιέρχεται στους λοιπούς εταίρους σε περίπτωση θανάτου ή αποχωρήσεώς του από την εταιρία, ούτε ακόμη η εκμίσθωση της εκμεταλλεύσεως στον εικαζόμενο κληρονόμο του κατόχου της ειδικής ποσότητας αναφοράς, υπό την προϋπόθεση ότι οι όροι της σχετικής με την πράξη συμβάσεως περιάγουν τον εικαζόμενο κληρονόμο σε προνομιούχο θέση σε σχέση με τον επιχειρηματία που θα ανελάμβανε παρόμοια εκμετάλλευση βάσει των συνθηκών της αγοράς.»

54. Το Δικαστήριο επισήμανε ακόμη ότι στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να προβεί στις συναφώς απαιτούμενες διαπιστώσεις [39].

55. Η απόφαση αυτή καθιστά σαφές, για τους σκοπούς της προκειμένης υποθέσεως, ότι μπορεί να πρόκειται για ανάλογη προς την κληρονομική διαδοχή μεταβίβαση, ακόμη και όταν ο δικαιούχος δεν καθίσταται, όπως στην υπόθεση Rauh, παραγωγός ο ίδιος, αλλά συνιστά εταιρία (ένωση φυσικών προσώπων ή νομικό πρόσωπο) με τον ενδεχόμενο κληρονομούμενο, η οποία να έχει την ιδιότητα του παραγωγού.

56. Προκειμένου να δοθεί λύση στην παρούσα υπόθεση βάσει της αποφάσεως Rauh, συμπληρουμένης με την απόφαση Von Deetzen, πρέπει ακόμη να διευκρινιστεί τι επιπτώσεις έχουν οι λοιπές διαφορές μεταξύ της προκειμένης υποθέσεως και αυτής της αποφάσεως που αναφέρθηκε πρώτη.

57. Η πρώτη διαφορά έγκειται στο ότι η εκμετάλλευση στην υπόθεση Rauh (όπως επίσης και στην υπόθεση Von Deetzen II) αποτελούσε ιδιοκτησία του ενδεχομένου κληρονομουμένου, ενώ στην προκειμένη υπόθεση τίποτε δεν δείχνει ότι ο προσφεύγων είναι ιδιοκτήτης της εκμεταλλεύσεως, η οποία μάλιστα σύμφωνα με την πρώτη Διάταξη περί παραπομπής «μισθώθηκε από την εταιρία». Εντούτοις, θεωρώ ότι και σε αυτήν την περίπτωση μια ανάλογη προς την κληρονομική διαδοχή μεταβίβαση δεν μπορεί να αποκλειστεί εκ των προτέρων. Αντικείμενο της μεταβιβάσεως αυτής μπορεί να είναι η δημιουργηθείσα με τη σύμβαση μισθώσεως δυνατότητα χρήσεως της εκμεταλλεύσεως αυτής. Κατά πόσον είναι δυνατή η εκτίμησηαυτή εξαρτάται από τις περιστάσεις, δηλαδή το περιεχόμενο της συμβάσεως μισθώσεως και τη διαμόρφωση της εταιρικής σχέσεως. Στο εθνικό

39 — Σκέψη 40 της αποφάσεως.

δικαστήριο εναπόκειται να προβεί στις απαιτούμενες διαπιστώσεις.

58. Επομένως, η απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα ως προς το σημείο αυτό μπορεί να συνίσταται μόνο στην αναφορά της προϋποθέσεως να υπάρχει ανάλογη προς την κληρονομική διαδοχή μεταβίβαση.

59. Δύο άλλες διαφορές μεταξύ της παρούσας υποθέσεως και της υποθέσεως Rauh πρέπει να διαπιστωθούν, έχουν δε σχέση με τις ιδιαιτερότητες που προκάλεσαν το πρώτο προδικαστικό ερώτημα. Η πρώτη έγκειται στο ότι η εκμετάλλευση, η οποία ενδεχομένως ήταν αντικείμενο μιας ανάλογης προς κληρονομική διαδοχή μεταβιβάσεως, είναι άλλη από την εκμετάλλευση, εντός της οποίας εκπληρώθηκε η κατά τον κανονισμό 1078/77 υποχρέωση. Η δεύτερη διαφορά, στενά συνδεομένη με την πρώτη, έγκειται στο ότι η ανάληψη της διαχειρίσεως της εκμεταλλεύσεως άρχισε ταυτόχρονα ή αμέσως μετά τη σύναψη των πράξεων επί των οποίων στηρίχθηκε η ανάλογη προς κληρονομική διαδοχή μεταβίβαση: δεν αμφισβητείται ότι ο προσφεύγων ουδέποτε διαχειρίστηκε μόνος την εκμετάλλευση στο Giethem.

60. Όσον αφορά το πρώτο σημείο, από την απάντηση στο πρώτο ερώτημα του College προκύπτει ότι ο προσφεύγων ενδεχομένως (ανάλογα με το αν και πως οι Κάτω Χώρες κάνουν χρήση της προβλεπομένης εξουσιοδοτήσεως) θα είχε δικαίωμα για χορήγηση της ειδικής ποσότητας αναφοράς προκειμένου να διαχειρισθεί μια άλλη εκμετάλλευση και όχι την εκμετάλλευση SLOM, αν αυτός διαχειριζόταν μόνος την επίμαχη εκμετάλλευση. Ο παραγωγός, ο οποίος διαχειρίζεται την ίδια εκμετάλλευση βάσει πράξεως που ομοιάζει με μεταβίβαση κληρονομικής διαδοχής, δεν μπορεί όμως τότε, κατά την απόφαση Rauh, να περιέλθει σε χειρότερη θέση. Η εκτίμηση αυτή δεν αλλάζει κατά τη γνώμη μου — και έτσι ερχόμαστε στο δεύτερο σημείο — αν ο εκμεταλλευόμενος γεωργική επιχείρηση-SLOM ουδέποτε διαχειρίστηκε μόνος την εκμετάλλευση, αλλά η διαχείριση ανελήφθη άμεσα από τον παραγωγό ταυτόχρονα ή μετά την ανάλογη προς κληρονομική διαδοχή μεταβίβαση. Δεν βλέπω κανέναν αντικειμενικό λόγο να διακρίνονται οι δύο αυτές υποθέσεις.

61. *2.* Δεδομένου ότι με τον τρόπο αυτό στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί απάντηση υπό την έννοια ότι το άρθρο 3α του κανονισμού 857/84 δεν αντιτίθεται στη χορήγηση ειδικής ποσότητας αναφοράς υπό τις αναφερθείσες προϋποθέσεις, αν ο εκμεταλλευόμενος γεωργική επιχείρηση-SLOM διαχειρίζεται την επίμαχη εκμετάλλευση από κοινού με ένα ή περισσότερα άλλα πρόσωπα, το *τρίτο ερώτημα* πρέπει επίσης να εξεταστεί.

62. Ως προς το πρόβλημα που θίγει το ερώτημα αυτό, δηλαδή ποιος από τους ενδεχομένους αποδέκτες — ο εκμεταλλευόμενος γεωργική επιχείρηση-SLOM, η «εταιρία» ως τοιαύτη ή τα μέλη της από κοινού — δικαιούται της ειδικής ποσότητας αναφοράς, πρέπει να γίνει παραπομπή στο γράμμα του άρθρου 3α, παράγραφος 1, σε συνδυασμό με το άρθρο 12, στοιχείο γ', τρίτο εδάφιο, του κανονισμού 857/84 (και η τελευταία διάταξη όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 764/89). Κατά τις διατάξεις αυτές, το δικαίωμα για χορήγηση ειδικής ποσότητας αναφοράς ανήκει στον «παραγωγό», δηλαδή στον «Landwirtschaftlicher Betriebsleiter» (κάτοχος γεωργικής εκμεταλλεύσεως), όπως διατυπώνεται στην τελευταία αυτή διάταξη. Επί της βάσεως αυτής και λαμβάνοντας υπόψη τον ορισμό της εννοίας «εκμετάλλευση» κατά το άρθρο 12, στοιχείο δ', του κανονισμού 857/84, το Δικαστήριο όρισε στην υπόθεση Maier την έννοια του

παραγωγού κατά το άρθρο 3α του κανονισμού 1546/88, η οποία χωρίς αμφιβολία συμφωνεί με την κατά τον κανονισμό 857/84 έννοια. Επισήμανε ότι με αυτήν

«νοείται μόνο ένας κάτοχος γεωργικής εκμεταλλεύσεως ο οποίος διαχειρίζεται ιδία ευθύνη ένα σύνολο γαλακτοπαραγωγικών μονάδων» [40].

63. Δεδομένου ότι, ενόψει του ορισμού αυτού, η ιδιότητα του παραγωγού εν πάση περιπτώσει δεν ταιριάζει στον προσφεύγοντα ως μεμονωμένο πρόσωπο, αποκλείεται να ανήκει σε αυτόν μόνον η ειδική ποσότητα αναφοράς [41]. Κατά τα λοιπά, η απάντηση στο τεθέν ερώτημα εξαρτάται από το ποια είναι η νομική φύση της δημιουργηθείσας από τους δύο αγρότες «εταιρίας» και ποιος πράγματι διαχειρίζεται την εκμετάλλευση. Αν η εταιρία αυτή αποτελεί νομικό πρόσωπο και διαχειρίζεται αυτή ως νομικό πρόσωπο την εκμετάλλευση, τότε σ' αυτήν ανήκει η ειδική ποσότητα αναφοράς. Αν αντιθέτως πρόκειται απλώς για μια ένωση χωρίς δική της νομική προσωπικότητα, αμφότεροι δε οι αγρότες διαχειρίζονται από κοινού την εκμετάλλευση στο πλαίσιο αυτής της ενώσεως, τότε η ποσότητα αναφοράς ανήκει από κοινού σ' αυτούς, οι οποίοι όμως λαμβάνονται υπόψη ως ένωση, η οποία θεωρείται από τον κανονισμό 857/84 [42] ως παραγωγός. Και ως προς αυτό, στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να προβεί στις απαιτούμενες διαπιστώσεις.

64. *IV.* Καταλήγοντας, σας προτείνω να δοθεί κοινή απάντηση στο δεύτερο και το τρίτο ερώτημα ενόψει της συνάφειάς τους. Θεωρώ σχετικώς ότι είναι φρόνιμο να συνδυαστεί με την απάντηση στο ερώτημα 1, διευκρινίζοντας ότι, εν προκειμένω, η αλλαγή του παραγωγού, καθόσον επήλθε με ανάλογη προς την κληρονομική διαδοχή μεταβίβαση, δεν αντιτίθεται επίσης, σε περίπτωση νόμιμης αλλαγής της εκμεταλλεύσεως υπό την έννοια της απαντήσεως στο ερώτημα 1, στη χορήγηση ειδικής ποσότητας αναφοράς, ακόμη και αν ο παραγωγός ανέλαβε κατά τρόπο άμεσο τη διαχείριση της νέας εκμεταλλεύσεως κατά ή μετά την ανάλογη προς την κληρονομική διαδοχή μεταβίβαση [43].

65. Η απάντηση θα μπορούσε να έχει ως εξής:

Το άρθρο 3α, σε συνδυασμό με το άρθρο 12, στοιχείο γ', τρίτο εδάφιο, του κανονισμού 857/84 του Συμβουλίου, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 764/89 του Συμβουλίου, έχει την έννοια ότι η χορήγηση ειδικής ποσότητας αναφοράς σε ένα νομικό πρόσωπο ή σε μια ένωση προσώπων, η οποία διαχειρίζεται την επίμαχη εκμετάλλευση, (παραγωγός) επιτρέπεται και στην περίπτωση που ο παραγωγός δεν ανέλαβε μεν ο ίδιος την κατά τον κανονισμό 1078/77 υποχρέωση, σ' αυτόν όμως υπάγεται ένας εκμεταλλευόμενος γεωργική επιχείρηση, ως προς τον οποίο συντρέχει η προϋπόθεση αυτή και ο οποίος τη δυνατότητα της χρήσεως της εκμεταλλεύσεως, καθόσον αυτή ανήκει στα άλλα μέλη που συναποτελούν τον παραγωγό, τη μεταβίβασε σ' αυτούς μετά τη λήξη της υποχρεώσεως μέσω ανάλογης προς την κληρονομική διαδοχή πράξεως.

40 — Σκέψη 11 της αποφάσεως.

41 — Βλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Jacobs, της 8ης Απριλίου 1992, στην υπόθεση C-86/90, O'Brien (απόφαση της 3ης Δεκεμβρίου 1992, Συλλογή 1992, σ. I-6251, σημείο 22).

42 — Βλ. άρθρο 12, στοιχείο γ'.

43 — Βλ. για περισσότερες λεπτομέρειες ανωτέρω τα σημεία 58 επ.

Αν ο εν λόγω αγρότης, παρόλον ότι δεν πρόκειται για την εκμετάλλευση στην οποία αυτός εκπλήρωσε την κατά τον κανονισμό 1078/77 υποχρέωση, είχε δικαίωμα για χορήγηση ειδικής ποσότητας αναφοράς σε περίπτωση που αυτός μόνος του τη διαχειριζόταν, ούτε η ταυτότητα της διαχειριζομένης εκμεταλλεύσεως αντιτίθεται στη χορήγηση της ειδικής ποσότητας αναφοράς προς τον παραγωγό ούτε το γεγονός ότι ο εκμεταλλευόμενος γεωργική επιχείρηση ουδέποτε διαχειρίστηκε την εκμετάλλευση αυτή μόνος αλλά τη διαχείρισή του ανέλαβε κατά τρόπο άμεσο ο παραγωγός κατά ή μετά την ανάλογη προς την κληρονομική διαδοχή μεταβίβαση.

Επί του τετάρτου ερωτήματος

66. Το τέταρτο ερώτημα του College αφορά το άρθρο 3α, παράγραφος 5, του κανονισμού 857/84, το οποίο ορίζει τα εξής:

«Ο παραγωγός που συγκεντρώνει τις προϋποθέσεις της παραγράφου 1 και ο οποίος λαμβάνει ειδική ποσότητα αναφοράς υπό τους όρους που καθορίζονται στις παραγράφους 2, 3 και 4, δεν οφείλει τη συμπληρωματική εισφορά για τις ποσότητες που έχουν παραχθεί πριν από την έκτη περίοδο εφαρμογής του καθεστώτος και οι οποίες δεν υπερβαίνουν την προσωρινή ειδική ποσότητα αναφοράς.»

67. Το College ερωτά συναφώς:

Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο ερώτημα 1 ή στο ερώτημα 2, είναι έγκυρος ο κανονισμός (ΕΟΚ) 857/84 του Συμβουλίου, καθόσον δεν προβλέπει την κατάργηση ή την επιστροφή της εισφοράς, ή καθόσον το άρθρο 3α, παράγραφος 5, του προαναφερθέντος κανονισμού απαγορεύει την κατάργηση αυτή ή την επιστροφή αυτή κατά τη διάρκεια της περιόδου από τη λήξη της συμβάσεως SLOM μέχρι τον χρόνο μεταβολής της καταστάσεως, η οποία έχει ως συνέπεια ότι ο οικείος παραγωγός δεν θα λάβει προσωρινή ειδική ποσότητα αναφοράς, και καθόσον η παραχθείσα κατά την περίοδο αυτή ποσότητα γάλακτος δεν υπερβαίνει την ποσότητα αναφοράς που θα είχε χορηγηθεί αν δεν είχε επέλθει η προαναφερθείσα μεταβολή;

68. Από το σκεπτικό της Διατάξεως περί παραπομπής προκύπτει ότι το College διερωτάται ως προς τις ποσότητες που παρέδωσε ο προσφεύγων μεταξύ της επαναλήψεως της παραγωγής γάλακτος και του τέλους της συμβάσεώς του αγρομισθώσεως και οι οποίες προέρχονταν από την εκμετάλλευσή του στο Laag Zuthem.

69. *Ι.* Το College θέτει το ερώτημα αυτό για την περίπτωση που «δοθεί αρνητική απάντηση στο ερώτημα 1 ή στο ερώτημα 2». Κατά τη γνώμη μου, δεδομένου ότι από την εξέταση του πρώτου ερωτήματος προέκυψε ότι το άρθρο 3α του κανονισμού 1546/88 είναι αντίθετο προς υπέρτερο κανόνα του κοινοτικού δικαίου, από την εξέταση δε του δευτέρου ερωτήματος, ότι το άρθρο 3α του κανονισμού 857/84, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, δεν αντιτίθεται στη χορήγηση ειδικής ποσότητας αναφοράς, οσάκις ο παραγωγός SLOM διαχειρίζεται την επίμαχη εκμετάλλευση από κοινού με ένα άλλο πρόσωπο, σε καμία από τις δύο ερωτήσεις «δεν δίδεται αρνητική απάντηση». Αν το Δικαστήριο συμφωνήσει με τις προτάσεις μου, η απάντηση στο τέταρτο ερώτημα, από τυπικής απόψεως, θα είναι περιττή.

70. Εντούτοις, θα εξετάσω στη συνέχεια το ερώτημα αυτό εν συντομία. Ανεξάρτητα από το ενδεχόμενο το Δικαστήριο να αποκλίνει από τις προτάσεις μου ως προς τα δύο πρώτα ερωτήματα, πρέπει επίσης να διαπιστωθεί ότι το αιτούν δικαστήριο, συνδυάζοντας το τέταρτο ερώτημα με μια αρνητική απάντηση στα δύο πρώτα ερωτήματα, εκκινεί από ένα εσφαλμένο αξίωμα. Πράγματι, το αιτούν δικαστήριο δέχεται ότι στην περίπτωση αυτή πρέπει να χορηγηθεί άνευ ετέρου μια ειδική ποσότητα αναφοράς, η οποία θα είναι ταυτόχρονα η κατά το άρθρο 3α, παράγραφος 5, ποσότητα αναφοράς. Εντούτοις, η προτεινομένη εδώ απάντηση του πρώτου ερωτήματος θα είχε ως αποτέλεσμα μόνο το ότι τα κράτη μέλη θα έπρεπε να λάβουν μια εξουσιοδότηση παρόμοια προς αυτήν του άρθρου 7, παράγραφος 4, του κανονισμού 857/84, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 590/85, ενώ επί του παρόντος δεν είναι βέβαιο ποιες συνέπειες θα συνεπαγόταν η χρήση της για την προκειμένη περίπτωση. Το College προφανώς δεν σκέφτηκε την «αρνητική απάντηση» στο πρώτο ερώτημα ακριβώς υπό την έννοια αυτή όταν διατύπωσε την προϋπόθεση για την απάντηση στο τέταρτο ερώτημα. Για τον λόγο αυτό θεωρώ σκόπιμο να εξεταστεί επίσης το τελευταίο αυτό ερώτημα.

71. *II.* Δεδομένου ότι το ως προς το σημείο αυτό συναφές άρθρο 3α, παράγραφος 5, του κανονισμού 857/84 χορηγεί «αμνηστία» για προηγούμενες παραδόσεις, αναμφίβολα, μόνο σ' αυτούς τους παραγωγούς οι οποίοι κατά την υποβολή αιτήσεως πληρούν τις προϋποθέσεις για τη χορήγηση ειδικής ποσότητας αναφοράς και λαμβάνουν επίσης την εν λόγω ποσότητα, δεν αρκεί ο αιτών να ανταποκρίθηκε στις προϋποθέσεις αυτές κάποτε στο παρελθόν.

72. Αντίθετα προς την άποψη που το Συμβούλιο διατύπωσε κατά την προφορική διαδικασία, υπό τις συνθήκες αυτές και ποσά που ενδεχομένως καταβλήθηκαν στο παρελθόν ως πρόσθετη εισφορά (υπό το πρίσμα του αδικαιολόγητου πλουτισμού) δεν είναι δυνατό να επιστραφούν. Ακριβέστερα, οι αποφάσεις Mulder και Von Deetzen δεν απέφυγαν το προβλεπόμενο για τις προηγούμενες αυτές πληρωμές νομικό έρεισμα, το οποίο περιλαμβάνεται στις διατάξεις του άρθρου 5γ του κανονισμού 804/68 και του κανονισμού 857/84, ο οποίος συμπληρώθηκε με τον κανονισμό 1371/84. Πράγματι, με τις αποφάσεις αυτές ο κανονισμός 857/84 (όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 1371/84) κρίθηκε άκυρος καθόσον το Συμβούλιο, κατά παράβαση υπερτέρου κοινοτικού δικαίου, *παρέλειψε* να προβλέψει για ορισμένους παραγωγούς ποσότητες αναφοράς ως *εξαίρεση* από την αρχή της πρόσθετης εισφοράς. Η κήρυξη ακυρώσεως δεν αφορούσε αντιθέτως τη νομική βάση της πρόσθετης εισφοράς καθαυτήν. Επομένως, στο Συμβούλιο εναπόκειτο, στο πλαίσιο της εξουσίας του εκτιμήσεως και, ασφαλώς, σύμφωνα με τις αναφερθείσες αποφάσεις, να καθορίσει την αρχή περί των ενδεχομένων ποσοτήτων αναφοράς και το ύψος τους, ως εξαίρεση υπό την προαναφερθείσα έννοια. Καθόσον αυτό δεν συνέβη, οι κατά τον κανονισμό 857/84 καταβληθείσες πρόσθετες εισφορές δεν εστερούντο νομικού ερείσματος.

73. *III. 1.* Δεδομένου ότι έτσι οι παραγωγοί, οι οποίοι μόνο παλαιότερα πληρούσαν αλλά δεν πληρούν πλέον κατά την υποβολή της αιτήσεως τις προϋποθέσεις του άρθρου 3α, παράγραφοι 1 έως 4, του κανονισμού 857/84 (ενδεχομένως όπως συμπληρώθηκε με τους κανονισμούς εκτελέσεως της Επιτροπής), ελλείψει προβλέψεως υπό την έννοια αυτή στην παράγραφο 5 της εν λόγω διατάξεως, δεν απαλλάσσονται ή δεν τους επιστρέφονται πρόσθετες εισφορές για το

παρελθόν, πρέπει να εξεταστεί το κύρος της παραγράφου αυτής, το οποίο αμφισβητείται στο δεύτερο μέρος του ερωτήματος.

74. α) Όσον αφορά το συμβιβαστό προς την αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης πρέπει να εξεταστεί αν το άρθρο 3α, παράγραφος 5, κατά την έννοια της νομολογίας Mulder και Von Deetzen, συνεπάγεται ειδικό μειονέκτημα των εκμεταλλευομένων γεωργική επιχείρηση-SLOM έναντι των άλλων εκμεταλλευομένων γεωργική επιχείρηση. Πρέπει να διαπιστωθεί συναφώς ότι το Δικαστήριο δεν διατύπωσε απλώς τις αντιρρήσεις του — σε μια πρώτη φάση — για την έλλειψη ρυθμίσεως ποσοστώσεων για τους εκμεταλλευομένους γεωργική επιχείρηση-SLOM (αποφάσεις Mulder και Von Deetzen), αλλά επίσης, μετά την έκδοση της ειδικής αυτής ρυθμίσεως, έκρινε ορισμένα τμήματα αυτής ως άκυρα, και πάλι λόγω παραβιάσεως της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης [44]. Το τελευταίο αυτό διάβημα ήταν αναγκαίο επειδή οι περί ων ο λόγος ρήτρες διατήρησαν ρητώς το αρχικά επισημανθέν σφάλμα στο πλαίσιο του νέου συστήματος και εντός του πεδίου εφαρμογής τους.

75. Εντούτοις, στην προκειμένη υπόθεση τα πράγματα είναι διαφορετικά. Η επίδικη διάταξη περιορίζεται στη θέσπιση αναδρομικής ρυθμίσεως απαλλαγής από την πρόσθετη εισφορά για ορισμένους εκμεταλλευομένους γεωργική επιχείρηση. Το γεγονός ότι οι άλλοι εκμεταλλευόμενοι γεωργική επιχείρηση δεν απαλλάσσονται για την περίοδο πριν από την 1η Απριλίου 1989 από την πρόσθετη εισφορά, οφείλεται στο προ της 1ης Απριλίου 1989 ισχύσαν σύστημα, το οποίο αμφισβητήθηκε με τις αποφάσεις Mulder και Von Deetzen, ακριβέστερα, οφείλεται στο κενό που το σύστημα αυτό ενείχε ελλείψει ρυθμίσεως ποσοστώσεων για τους εκμεταλλευομένους γεωργική επιχείρηση-SLOM και όχι στη συζητουμένη ρύθμιση απαλλαγής καθαυτή. Αυτή ούτε διατηρεί το κενό του παλαιού συστήματος για το μέλλον [45] ούτε αποκλείει ρητώς αναδρομική απαλλαγή των μη ευνοηθέντων εκμεταλλευομένων γεωργική επιχείρηση. Για να επαναλάβουμε τη διατύπωση του αιτούντος δικαστηρίου (βλ. τη διατύπωση του προδικαστικού ερωτήματος): δεν είναι η διάταξη αυτή που «αντιτίθεται», ως προς το εν προκειμένω συναφές σημείο, στην απαλλαγή, αλλά το παλαιό σύστημα των ποσοστώσεων γάλακτος, το οποίο αυτή διατηρεί αμετάβλητο. Επομένως, έχω τη γνώμη ότι δεν μπορεί να κηρυχθεί άκυρη λόγω παραβιάσεως της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης.

76. β) Κατά τη γνώμη μου δεν πρόκειται ούτε για παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως. Το μόνο σημείο που μπορεί να ληφθεί υπόψη ως προς την άποψη αυτή είναι αυτό της παραβιάσεως υπό το πρίσμα δυσμενούς διακρίσεως σε σχέση προς τους εκμεταλλευομένους γεωργική επιχείρηση που ευνοήθηκαν σύμφωνα προς την προαναφερθείσα διάταξη. Εντούτοις, πρέπει συναφώς να διαπιστωθεί ότι οι δύο ομάδες εκμεταλλευομένων γεωργική επιχείρηση βρίσκονται σε διαφορετική κατάσταση, όπως η Επιτροπή ορθώς τόνισε. Για εκείνους οι οποίοι είχαν πραγματικό δικαίωμα για ποσότητα αναφοράς και ως προς τους οποίους, επομένως, ήταν βέβαιο ότι θα επαναλάμβαναν την παραγωγή γάλακτος ή θα τη συνέχιζαν, ήταν σημαντικό να περιορίσουν όσο το δυνατό περισσότερο τα μειονεκτήματα που οφείλονταν σε προηγούμενες πληρωμές ή καθυστερημένες απαιτήσεις σε σχέση με την πρόσθετη εισφορά, προς το συμφέρον της οικονομικής

44 — Αποφάσεις της 11ης Δεκεμβρίου 1990 στην υπόθεση C-189/89, Spagl (Συλλογή 1990, σ. I-4539) και στην υπόθεση C-217/89, Pastätter (Συλλογή 1990, σ. I-4585). απόφαση της 3ης Δεκεμβρίου 1992 στην υπόθεση C-264/90, Wehrs (Συλλογή 1992, σ. I-6285).

45 — Το ότι δεν υφίσταται δικαίωμα για ειδική ποσότητα αναφοράς για το μέλλον αποτελεί ακριβώς την προϋπόθεση για το ότι δεν χορηγείται επίσης απαλλαγή για το παρελθόν.

αποκαταστάσεως της εκμεταλλεύσεώς τους. Δεδομένου ότι δεν μπορεί να αναμένεται μελλοντική παραγωγή γάλακτος από εκμεταλλευομένους γεωργική επιχείρηση οι οποίοι δεν λαμβάνουν καμία ποσότητα αναφοράς, οι πληρωμές και οι απαιτήσεις αυτού του είδους συγκαταλέγονται στο σύνολο των ζημιών, που προκάλεσε το παλαιό σύστημα ποσοστώσεων σε βάρος της γαλακτοκομικής εκμεταλλεύσεώς τους, περιλαμβανομένης ενδεχομένως της παύσεως των δραστηριοτήτων της εν λόγω εκμεταλλεύσεως. Επομένως, δεν μου φαίνεται αυθαίρετο να επιχειρηθεί για την ομάδα αυτή συμψηφισμός, στο πλαίσιο της αποζημιώσεως που οφείλεται σύμφωνα με την απόφαση Mulder II [46].

77. 2. Βάσει αυτών, μπορεί εν τέλει να εξεταστεί επίσης το πρώτο μέρος του ερωτήματος του College, με το οποίο, εν γένει, ζητούνται διευκρινίσεις σχετικά με το αν ο κανονισμός 857/84 είναι «έγκυρος», «καθόσον δεν προβλέπει την κατάργηση ή την επιστροφή της εισφοράς (...)». Όπως προκύπτει από τις προαναφερθείσες σκέψεις μου, το αναγνωριζόμενο από το αιτούν δικαστήριο κενό ρυθμίσεως είναι το ίδιο με αυτό που αποτέλεσε ήδη αντικείμενο των αποφάσεων Mulder και Von Deetzen. Η αναγνώριση περί της ακυρότητας του κανονισμού 857/84, στην οποία προέβη το Δικαστήριο τότε, δεν χρειάζεται ουδόλως να συμπληρωθεί στο πλαίσιο της παρούσας υποθέσεως.

78. Για όλους αυτούς τους λόγους, στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, αν το Δικαστήριο προτίθεται να το εξετάσει, πρέπει να δοθεί απάντηση υπό την έννοια ότι από την εξέτασή του δεν προκύπτει κανένα στοιχείο που να μπορεί να επηρεάσει το κύρος του άρθρου 3α, παράγραφος 5, του κανονισμού 857/84.

Γ — Πρόταση

79. Καταλήγοντας, προτείνω στο College van Beroep voor het Bedrijfsleven να δοθεί η εξής απάντηση:

Επί των πρώτων τριών ερωτημάτων:

1) Το άρθρο 3α του κανονισμού 1546/88 της Επιτροπής, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 1033/89, είναι άκυρο, καθόσον δεν προβλέπει εξουσιοδότηση των κρατών μελών να χορηγούν σε έναν παραγωγό την ειδική ποσότητα αναφοράς για τους σκοπούς της παραγωγής εντός μιας διαχειριζομένης από αυτόν εκμεταλλεύσεως, η οποία δεν είναι η εκμετάλλευση εκείνη που αυτός (ή ο εκμεταλλευόμενος γεωργική επιχείρηση,

46 — Απόφαση της 19ης Μαΐου 1992 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-104/89 και C-37/90, Mulder κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (Συλλογή 1992, σ. I-3061).

ο οποίος εκπλήρωσε την κατά τον κανονισμό 1078/77 του Συμβουλίου υποχρέωση και επί του δικαιώματος του οποίου αυτός στηρίζει τις απαιτήσεις του) διαχειριζόταν, κατά το χρονικό σημείο της εγκρίσεως της αιτήσεώς του πριμοδοτήσεως κατά το άρθρο 5, παράγραφος 2, του κανονισμού 1391/78 της Επιτροπής, οσάκις

— η αρχικά διαχειριζομένη εκμετάλλευση, μετά την εκπλήρωση της υποχρεώσεως του κανονισμού 1078/77, λόγω λήξεως της συμβάσεως μισθώσεως και ελλείψει δικαιώματος του μισθωτή για παράταση της συμβάσεως υπό αναλόγους όρους, έπρεπε να επιστραφεί στον εκμισθωτή.

— ο παραγωγός (ή ο εκμεταλλευόμενος γεωργική επιχείρηση, στο δικαίωμα του οποίου αυτός στηρίζει τις απαιτήσεις του) δεν έπαυσε οριστικά τη γαλακτοπαραγωγή πριν από την έκδοση του κανονισμού 764/89 και

— η κατά την υποβολή της αιτήσεως διαχειριζομένη εκμετάλλευση πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 3α, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο β', του κανονισμού 857/84.

2) Το άρθρο 3α, σε συνδυασμό με το άρθρο 12, στοιχείο γ', τρίτο εδάφιο, του κανονισμού 857/84 του Συμβουλίου, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 764/89 του Συμβουλίου, έχει την έννοια ότι επιτρέπει τη χορήγηση ειδικής ποσότητας αναφοράς σε νομικό πρόσωπο ή ένωση προσώπων, η οποία διαχειρίζεται την επίμαχη εκμετάλλευση (παραγωγός), και στην περίπτωση κατά την οποία ο παραγωγός δεν εκπλήρωσε μεν ο ίδιος την κατά τον κανονισμό 1078/77 υποχρέωση, υπάγεται όμως σ' αυτόν ένας εκμεταλλευόμενος γεωργική επιχείρηση, ως προς τον οποίο η προϋπόθεση αυτή συντρέχει και ο οποίος μεταβίβασε μετά τη λήξη της προαναφερθείσας υποχρεώσεως τη δυνατότητα χρήσεως της εκμεταλλεύσεως, καθόσον τη δικαιούνται τα άλλα μέλη που συναποτελούν τον παραγωγό, μέσω μιας ανάλογης προς την κληρονομική διαδοχή πράξεως.

Αν ο αναφερθείς εκμεταλλευόμενος γεωργική επιχείρηση, παρόλον ότι δεν πρόκειται για την εκμετάλλευση εντός της οποίας εξεπλήρωσε την κατά τον κανονισμό 1078/77 υποχρέωση, είχε δικαίωμα για χορήγηση ειδικής ποσότητας αναφοράς, σε περίπτωση που την διαχειριζόταν μόνος, ούτε η ταυτότητα της διαχειριζομένης εκμεταλλεύσεως, ούτε το γεγονός ότι ο παραγωγός ουδέποτε διαχειρίστηκε μόνος την εν λόγω εκμετάλλευση αλλά ανέλαβε τη διαχείρισή της απευθείας από τον παραγωγό μέσω μιας ανάλογης προς την κληρονομική διαδοχή μεταβιβάσεως ή μετά από αυτήν, δεν αντίκεινται στη χορήγηση ειδικής ποσότητας αναφοράς.

Καθόσον είναι αναγκαίο να δοθεί απάντηση στο τέταρτο ερώτημα:

3) Από την εξέταση του άρθρου 3α, παράγραφος 5, του κανονισμού 857/84 του Συμβουλίου δεν προέκυψε κανένα στοιχείο που να μπορεί να επηρεάσει το κύρος του.